

Mindig van választás

Szociológus, demográfus

Szakmabemutató információs mappa

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV

FELELŐS KIADÓ: PIRISI KÁROLY

KÉSZÍTŐ: KANOVA CONSULTING

PÁLYAORIENTÁCIÓS LEKTOR: HARKÁNYI ADRIENNE

SZAKMAI LEKTORÁLÁS: REBUS EGYESÜLET NEVÉBEN RÁCZ ANDREA ÉS CSURGÓ BERNADETT

A SZAKMAISMERTETŐ MAPPA A TÁMOP 2.2.2 – „A PÁLYAORIENTÁCIÓ RENDSZERÉNEK TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI FEJLESZTÉSE” PROJEKT KERETÉBEN KERÜLT KIDOLGOZÁSRA.

PROGRAMVEZETŐ: BORBÉLY-PECZE TIBOR BORS

A PROJEKT AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL, AZ EURÓPAI SZOCIÁLIS ALAP ÉS A MAGYAR ÁLLAM TÁRSFINANSZÍROZÁSÁVAL VALÓSUL MEG.

FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS HIVATAL
2010

www.afsz.hu
www.epalya.hu
www.eletpalya.afsz.hu

Tartalomjegyzék

A. Feladatok és tevékenységek

B. Követelmények

C. Szakképzés

**D. Kereseti lehetőségek,
elhelyezkedési kilátások**

E. Egyéb információs források

Feladatok és tevékenységek

A következő kérdésekre kaphat választ:

- ◆ Melyek a jellemző feladatok, tevékenységek ebben a szakmában?
- ◆ Milyen anyagokkal, eszközökkel kell dolgoznia?
(anyagok, szerszámok, műszerek, gépek...)
- ◆ Hol végzi a munkáját?
(szabadban, műhelyben, irodában, üzletben...)
- ◆ Munkája során kikkel kerül kapcsolatba, kikkel van dolga?
(vevő, ügyfél, kolléga...)

Háromfajta szociológus létezik: 1. az uralkodó tanácsadója, 2. a nép orvosa, 3. a tudomány főpapja.

/Raymond Aron/

A szociológia a társadalmi jelenségekkel foglalkozó tudomány. Történeti gyökerei visszanyúlnak az ókori filozófiáig és társadalomelméletekig, de önálló tudományágként csak a XIX. századtól tekinthetünk rá. Ekkor a modernizációval és a rohamtempójú iparosodással jelentkező gondok (a nagyvárosi szegénynegyedek alacsony életszínvonala, a bűnözés, alkoholizmus, prostitúció és egyéb devianciák) okainak megértése, vizsgálata, és ezek megválaszolása tették szükségessé az új tudományág megszületését.

A szociológia elnevezés a francia Auguste Comte-tól ered, aki a latin *socius* (társ, társaság) és a görög *logosz* (ismeret, tudomány) szavakból alkotta meg. Comte szerint a társadalomra ugyanolyan törvényszerűségek érvényesek, mint a természetre. Úgy gondolta, a szociológia képes előre jelezni a szükségszerűen bekövetkező változásokat, továbbá feladata, hogy előmozdítsa azokat, és könnyebbé tegye az átmenetet.

A XIX. század közepén már számos szociológia elméleti irányzat jelent meg, és innen beszélhetünk igazán egy önálló társadalomtudományi ág megszületéséről. E korszak klasszikusai:

- Émile Durkheim,
- Max Weber,
- Georg Simmel,
- Vilfredo Pareto,
- Ferdinand Tönnies,
- Karl Marx.

Hazánkban a szociológia megjelenése szorosan összefonódott a reformmozgalmak térnyerésével, valamint a modernizációs törekvésekkel. Kimutathatóan hatott a kor európai társadalomtudományos élete az akkori szellemi élet olyan kimagasló képviselőinek munkásságára, mint Kossuth, Széchenyi, Kemény vagy Eötvös. A XX. század elején formálódó második reformnemzedék már szociológusként gondoltak magukra, akiknek célja a mélyreható társadalmi változások keresztülvitele. Ők már nem elégedtek meg pusztán tudományos szereppel. Munkájuk mellett a politikai küzdőtéren is megjelentek, mint ahogy például Jászi Oszkár vagy Szende Pál.

Sokuk külföldi emigrációba kényszerült az 1919-es események után. Ez a tudomány hazai háttérbe szorulását is eredményezte, egészen az 1930-as évekig, amikor is felbukkantak a társadalomkritika, a népi szociográfia művelői (Erdei Ferenc, Veres Péter, Szabó Zoltán). Ez a népi írói mozgalom a vidéki parasztság életét tanulmányozta, és próbált megoldásokat találni gondjaikra. Ugyanakkor az egyetemi katedrákról is hallatszott bíráló hang, gondoljunk itt Magyary Zoltán és kutatócsoportja közigazgatás-szociológiai vizsgálataira.

A második világháború után, a Rákosi-rendszerben a szociológiát burzsoá áltudománynak bélyegezték, így művelését az 1960-as évekig tiltották. A politikai viszonyok enyhülésével újra szabadabban lehetett kutatni, és létrejöttek a szociológia első hazai intézményei. 1967-ben megalakult az MSZMP Társadalomtudományi Intézete, az MTA Szociológiai Kutatóintézete. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem szociológiai tanszékén megindult az egyetemi szociológusképzés, így a szociológia megtalálta helyét az elfogadott tudományok között. Ugyanakkor a hatalom sok kutatóra tekintett rossz szemmel rendszerkritikai hozzáállásuk miatt.

„A hetvenes-nyolcvanas évek középiskoláiban – ahol én nagyon szerettem tanítani – igen erősen szembesültem az akkori magyar rögválósággal, és benne a fiatalok helyzetével. Ők rendkívül rossz esélyekkel indultak neki az életnek. Azt hittem, majd képes leszek változtatni ezen, így kerültem az egyetem szociológia szakára. A lehetséges jobbítás szándéka vezérelt.” – A. Mária, szociológus

A szociológiai vizsgálatok gyakran érintkeznek más tudományokkal is. Igen szoros kapcsolatban állnak például tárgykörei, illetve módszertana a demográfiával.

A **demográfia** (az ógörög eredetű szóösszetétel jelentése: a népesség leírása) tudományterülete a népesség számát, szerkezeti sajátosságait, annak változásait, valamint a változásokat meghatározó tényezőket vizsgálja. A szó mai értelmében demográfiáról a 17. század óta beszélhetünk. Az államok körülbelül ekkor kezdtek hivatalos statisztikákat vezetni népességük számáról, természetéről és megoszlásáról. A demográfia kifejezés ekkor kezdett elterjedni, bár a népesség, illetve népesedés tanulmányozása igen jelentős múltra tekint vissza.

Népesség-összeírásokat például Kínában már 4000 évvel ezelőtt is tartottak, illetve időszámításunk kezdete előtt Egyiptomban, Indiában, Izraelben, valamint a görögöknél is. Rómában ötévente rendszeresen tartottak cenzusokat (ezek a mai népszámlálás elődjai). A demográfia tehát ókori gyökerekkel rendelkezik.

A demográfiai kutatások alapvetően az emberi népességekre, ezek méretére, szerkezeti jellemzőire, általános jellemvonásaira, valamint ezek változásaira irányulnak. A mennyiségi (kvantitatív) módszerekkel történő elemzés mellett az *ok-okozati kapcsolatok* lényegét, működési módját is igyekszik feltárni.

Az úgynevezett strukturális demográfia tárgykörébe tartozik a népesség szerkezetének vizsgálata a következő ismérvek szerint:

- nem,
- kor,
- családi állapot,
- született gyermekek száma,
- vándorlások száma,
- iskolai végzettség,
- társadalmi hovatartozás,
- foglalkozás,
- nemzetiség,
- állampolgárság,
- anyanyelv,
- vallási hovatartozás,
- lakóhely,
- településtípus stb.

A demográfiai kutatások egy másik ága a „tisza” vagy matematikai demográfia, amely a matematikai statisztika eszköztárával a népességszám, a strukturális jellemzők, a népmozgalmi jelenségek változásait, illetve kölcsönhatásait elemzi.

A **demográfián** belül is több elhatárolódó tudományág különíthető el:

- népességstatisztika,
- népesedéelmélet,
- népesedéspolitikai.

A *népességstatisztika* fő ágazatai: a népesség állapotát vizsgáló („álló”) és a népmozgalmat vizsgáló („mozgó”) statisztika. A *népesedéstudomány* a népességváltozás okait, illetve következményeit, a népességfejlődés tendenciáit és törvényszerűségeit elemzi, kutatja. A *népesedési politika* a demográfiai folyamatok változtatásának lehetőségeit, vagy a nem kívánt változások megakadályozását célzó gyakorlati, gazdasági, adminisztratív állami intézkedéseket, ezek elveit és eszközeit vizsgálja.

(Forrás: <http://www.policy.hu/flora/demografia.htm>)

Melyek a jellemző feladatok, tevékenységek ebben a szakmában?

Egy *szociológus* feladata egy adott korszak társadalmának megfigyelése, elemzése, kutatása. Ez összpontosíthat a legjelentősebb összetevőre (mondjuk az egyénre vagy a családra), de az elemzés tárgya lehet akár a globalizációs folyamatok kutatása is. Tehát működési területe igen széles spektrumot ölel fel.

A szociológia ágazatai:

1. gazdaságszociológia
 - ipari és üzemszociológia
 - agrárszociológia
 - vállalkozások szociológiája
2. településszociológia
 - városszociológia
 - faluszociológia
3. vallás-, oktatás-, művelődés-, média-, deviánsviselkedés-szociológia, jogszociológia, ifjúságszociológia, idősek szociológiája, művészetszociológia stb.

A *szociológia* feladata a valóság feltárása az adott társadalmi problémák elemzésével és megoldási javaslatok nyújtásával. A szociológus munkájának lehetnek politikai vonzatai. Nem véletlen, hogy a totalitáriánus rendszerekben nem tűrték, vagy egyenesen tiltották e tudományágot, így a szociológus csak demokratikus rendszerben képes gyakorolni szakmáját.

Kritikai funkció: a szociológusnak mindig ügyelnie kell az objektivitásra. Fontos, hogy előítéletek nélkül, politikai rokonszenveit számúzve ténykedjen. Feladata ugyanis nem ideológiák gyártása, hanem az adott közösségben zajló folyamatok értelmezése, a gondok feltárása. A szubjektivitás kizárásának egyik eszköze a megfelelő adatelemző eljárások használata.

Alternatíva kidolgozó funkció: az előnyök és hátrányok bemutatása, és javaslattétel a problémák megoldására.

A valóság vizsgálata során a szociológus és a demográfus egyaránt szisztematikus kutatási módszereket alkalmaz, amelyek alapvető eleme az *adatgyűjtés*. Ezt végezheti kérdőíves felméréssel, interjúk készítésével, szövegek, statisztikák elemzésével és gyártásával, vagy terepmunkán.

A demográfus a népességgel kapcsolatos statisztikai adatokat kérdőívekkel és felmérésekkel gyűjti össze, majd az összegyűjtött adatokat feldolgozza, táblázatokba szerkeszti. Kutatja a népességet és a népesedési folyamatokat, az azokra ható tényezőket, vizsgálja a demográfiai és a társadalmi-gazdasági jelenségek kölcsönhatásait. Az adatok összegzését követi az összegyűjtött információk értelmezése, a következtetések levonása, előrejelzések készítése. A kutatási eredmények alapján a demográfus rendszeresen készít tudományos közleményeket, és ad közre demográfiai előreszámításokat.

A kutatási eredmények rendkívül sok területen felhasználhatók. Mindkét

terület jelentősen hat az egyéb társtudományokra a történelemtudományon át a pszichológián keresztül egészen a földrajztudományig.

Ha működési területeit tekintjük, a szociológus, demográfus dolgozhat *tudományos kutatóként*. Ilyen esetben valamilyen állami finanszírozású intézmény alkalmazásában áll, közalkalmazotti jogviszonyban. Manapság ez nem nevezhető biztos kenyérkeresetnek, mivel a gazdasági válság következményei miatt megcsappantak a költségvetésből kutatásra fordítható összegek.

„Kutatásokat manapság főleg pályázati pénzekből tudunk finanszírozni. Sajnos ezek többsége – főleg az EU által kiírtak – olyan kész gondolati lenyomatot ajánlanak a pályázónak, olyan nagymértékben meghatározzák a kutatás irányát, hogy rendkívüli módon megkötik a kezünket. Alapvetően a társadalomtudományi kutatást nem találják ma olyan fontosnak, mint például a gazdasággal kapcsolatosakat. Akik elgondolják a gazdaság helyét a társadalomban úgy, hogy közben semmit nem tudnak az utóbbiról – azok homályban tapogatóznak.”

Dolgozhat *piaci alapon működő cégeknél*, például közvélemény-kutató, piacelemző cégek alkalmazásában. Mivel e vállalkozások profitorientáltak, és elég nagy a kereslet például a médiapiac részéről a naprakész politikai, gazdasági elemzések és kimutatások iránt, itt biztos megélhetést találhat egy olyan szociológus, aki hajlandó végigjárni a számlátrát. Ugyanakkor még kevesebb szabadságot élvezhet munkájában, mert figyelembe kell vennie és alkalmazkodnia kell a megrendelő által támasztott igényekhez.

A szociológus továbbadhatja ismereteit egyetemi oktatóként, tehát taníthat is. A demográfus szintén elláthatja az ösztöndíjas tudósképzés, a posztgraduális képzés és továbbképzés ráeső feladatait.

„Feladatom a naprakész tananyag összeállítása, a kollégáimmal együttműködve. Ez nem mindig egyszerű feladat, mert bizonyos kérdésekben megegyezésre kell jutni. Sajnos kicsiben ezt a szakmát is olyan törésvonalak jellemzik, mint a magyar társadalmat.”

Elhelyezkedhet a *szociális szférában*, mint a család- és gyermekvédelemben dolgozó, az egészségügy területén ténykedő szociológus, demográfus. Itt a társadalom legkomolyabb gondjaitól érintett csoportokkal találkozhat munkája során. Csak igazán elhivatott, kellő szakmai alázattal rendelkező embereknek ajánlható ez a munkaterület.

Szellemi szabadfoglalkozásúként publikálhat a sajtóban.

Milyen anyagokkal, eszközökkel kell dolgoznia?

A szociológus és a demográfus egyaránt főleg ülőmunkát végez, ebből adódóan munkaeszközeik a papír és egyéb irodaeszközök. Nélkülözhetetlen a számítógép használata a kutatáshoz, elemzések, statisztikák elkészítéséhez. Egy jó szakembernek sokat kell olvasnia, frissítenie ismereteit. Ehhez forgatnia kell a szakirodalmat, amit az egyetemi könyvtárakban, vagy egyre gyakrabban internetes adatbázisokban érhet el.

Külső terepmunkán igénybe vehet különféle híradástechnikai eszközöket az interjúk, riportok elkészítéséhez (diktafon, fényképező, videokamera).

„Papír, toll, számítógép, könyvek. Én a magam részéről ebben a kérdésben régimódi vagyok, szeretem még mindig könyv formájában beszerezni a szakirodalmat. Sokat járok az egyetem vagy a CEU könyvtárába, de a legtöbb szakirodalmat a Szabó Ervin Könyvtár társadalomtudományi részlegén lehet beszerezni.”

A demográfiai kutatás szempontjából igen nagy jelentőségűek a népesség számára, dinamikájára, összetételére vonatkozó statisztikai adatok. Legfőbb

forrásai ennek megfelelően a nagy statisztikai adatbázisok: a népszámlálási adatok, népmozgalmi statisztikák, speciális statisztikai adatfelvételek. Emellett természetesen a felhasznált forrás igen sokféle lehet ezen a területen: esettanulmányok, monográfiák, nem közvetlenül népesedés-statisztikai vagy demográfiai célból végzett adatgyűjtések eredményei, valamint a határtudományok területéről származó vizsgálatok, publikációk adatai, megállapításai.

Hol végzi a munkáját?

A munkavégzés leggyakrabban belső helyszíneken, zárt térben történik, egyetemeken, kutatóintézetekben, irodákban. De mint említettük, esetenként külső helyszínekre is ellátogathat a terepmunka során.

A szociológus például megfordulhat hajléktalanszállókon, az éjszakai élet színterein, szegények lakta környékeken, ahol fel kell készülnie, hogy nem mindennapi viszonyok fogadják. Talán pont ezek a külső élmények tehetik vonzóvá ezt a hivatást a társaikon segíteni akaró embereknek.

„Én azt a műfajt szeretem a legjobban, amikor az oktatást összekapcsolhatom a kutatással, azaz a hallgatókkal megyek terepre. Szereztünk egy kevés pénzt, és a hallgatókkal kitelepültünk pár hétre kistérségekbe, ahol teljes körű lekérdezéseket végeztünk, és még ott a helyszínen fel tudtuk mérni a települések lakóinak igényeit. Valószínű, hogy a hallgatók többet tanultak meg így a magyar valóságról, mint az egyetem falai között.”

Munkája során kikkel kerül kapcsolatba, kikkel van dolga?

Attól függően, hogy szakmája melyik területén tevékenykedik, egy szociológus vagy demográfus a társadalom széles rétegeivel tart fenn a

kapcsolatot.

Egyetemi oktatóként főleg a kutatásban résztvevő kollégákkal, egyetemi oktatókkal, hallgatókkal, kutatásba bevont/vizsgált csoportok tagjaival, közhivatalok dolgozóival, a közélet és a politika szereplőivel. De betekintést nyerhet olyan kisebbségek (fogyatékkal élők, szenvedélybetegek, egyéb szubkultúrák) életébe, amelybe a hétköznapi élet során nem nyílna lehetősége.

Követelmények

A következő kérdésekre kaphat választ:

- ◆ Milyen fizikai igénybevétellel, megterheléssel jár a munkavégzés?
- ◆ Milyen környezeti ártalmakkal, hátrányokkal járhat a szakma gyakorlása?
- ◆ Milyen egészségügyi követelményeket támaszt ez a szakma?
- ◆ Milyen egyéb tulajdonságok megléte kedvező ebben a szakmában?
- ◆ Milyen tantárgyakban kell jó eredményt elérni ehhez a szakmához?
- ◆ Milyen érdeklődési kör a legelőnyösebb ebben a szakmában?

Milyen fizikai igénybevétellel, megterheléssel jár a munkavégzés?

Mivel a szociológus és a demográfus is főleg kevés mozgással járó ülőmunkát végez, ezért szakmájuk a csekély fizikai megterheléssel járó tevékenységek közé sorolható. Persze ennek is lehetnek hátulütői. Az adatok, statisztikák elemzése nagy odafigyelést igényel, a számítógép előtt hosszan végzett munka, kimerítheti a szemet, fáradtságérzést, fejfájást okozhat. Esetleg a koncentráció képesség csökken egy idő után. Ezen a munkaterületen a szellemi igénybevétel és az érzelmi megterhelés a legjellemzőbb. *„Fizikai igénybevételről nem igazán beszélhetünk. Az előadásokat végigállni, az is lehet megerőltető, és persze esetleg kevesebb dioptriám lenne, ha nem ezt a szakmát gyakorolnám. De azt hiszem, kicsit túlzás lenne fizikai megterhelésről beszélni, mondjuk egy téli hidegben kétkezi munkát végző dolgozó igénybevételéhez képest.”*

Milyen környezeti ártalmakkal, hátrányokkal járhat a szakma gyakorlása?

Nem ismert komolyabb környezeti ártalom.

„Azt hiszem, a számítógép háttérsugárzásától eltekintve nem vagyok kitéve semmilyen környezeti ártalomnak. Egy kényelmes séta vagy rövid autóút, és pár perc alatt el is értem lágymányosi, tökéletesen felszerelt irodámba, ahol a legnagyobb kényelemben végezhetem mindennapos teendőimet. Ezen a téren semmi panaszom nem lehet.”

Milyen egészségügyi követelményeket támaszt ez a szakma?

A szakma gyakorlásának nincsenek különösebb egészségügyi feltételei, bár természetesen az ép érzékszervekre, főleg a látásra, hallásra és a kéz funkcióira szükség van. Ugyanakkor adott esetben mozgásukban

korlátozottak vagy egyéb testi fogyatékkal élők is kiválóan el tudják látni ezt a munkát, ha kialakítják nekik a munkavégzéshez alkalmas környezetet és feltételeket.

„A látássérültek nincsenek jó helyzetben, mert nincs Braille-nyelvre átírt szakirodalom, így csak nagy nehézségekkel tudnak lépést tartani a szaktársaikkal. Tanítottam látássérülteket, és sajnos nem lehets csak hallás útján elsajátítani a tananyagot. Rengeteget kell olvasni ehhez a szakmához. Az olvasás akadályozottsága nagyban hátráltatja a szociológust pályafutása során, vagy csak igen nagy nehézségek árán képes ledolgozni az ebből adódó hátrányokat.”

A foglalkozás gyakorlását kizáró egészségi tényezők:

- fokozott figyelmet igénylő munkát nem végezhet
- együttműködést kívánó munkát nem végezhet

A foglalkozás gyakorlását korlátozó egészségi tényezők:

- ép hallást igénylő munka végzésére nem alkalmas
- jó beszélőképességet igénylő munka végzésére nem alkalmas
-

Egyes munkaköröket korlátozó egészségi tényezők:

- jó látást igénylő munka végzésére nem alkalmas

Milyen egyéb tulajdonságok megléte kedvező ebben a szakmában?

Szakmája gyakorlása közben a szociológus sokat dolgozik emberekkel, széles kapcsolati körrel rendelkezik. Lényeges, hogy jó kapcsolatkiépítő és kommunikációs tulajdonságokkal legyen megáldva. A társadalom mindenféle rétegével szót kell értenie, és rábírní őket az együttműködésre, a közös munkára, például egy felmérés készítésekor.

Gyors helyzetfelismerésre és jó konfliktuskezelési készségre van szüksége, hogy megfelelően tudja kezelni a felmerülő nézeteltéréseket, összeütközéseket, problémákat. Legyen jó a stressztűrő képessége, ennek főleg a terepmunkán veheti hasznát.

Nagyon fontos a kellő empatikus készség és érzékenység a szociális gondok iránt, hogy azonosulni tudjon a vizsgált egyénnel vagy csoporttal. Így ugyanis könnyebben képes feltárni a problémákat, és megoldásokat találni rájuk.

Egy tanári vagy egyetemi oktatói pályán dolgozónak jó előadónak kell lennie, hogy fel tudja kelteni hallgatói érdeklődését az adott téma iránt.

A kooperatív készség is lényeges, hogy képes legyen együttműködni az eltérő szakmai véleményt képviselő kollegáival.

Milyen tantárgyakban kell jó eredményt elérni ehhez a szakmához?

Elsősorban a humán tárgyak terén kell jeleskednie a szociológia iránt érdeklődőnek, de a matematikában való jártasság is elengedhetetlen a demográfiai, statisztikai ismeretek elsajátításához.

„Én volt középiskolai tanárként bőven beérem azzal, ha az illető jó magyar irodalomból, azaz semmi gondja nincs a szövegértéssel. Nyilván jó, ha van történelmi tudása, ha érdeklik a humán tantárgyak. Ha a kvantitatív módszerek érdeklik, akkor pedig jó matematikai készségre lesz szüksége.”

Milyen érteklődési kör a legelőnyösebb ebben a szakmában?

Nem árt, ha a jelentkező kiterjedt érteklődési körrel rendelkezik. Ismeri a történelmet, járatos némiképp a filozófiában és a filozófiatörténetben, foglalkoztatja a politika, figyelemmel kíséri a nagyvilágban zajló eseményeket. Érzékeny a társadalomban tapasztalható problémák iránt. Fontos az idegen nyelvek ismerete, mert sok szakirodalomhoz csak így férhet hozzá.

Szakképzés

A következő kérdésekre kaphat választ:

- ◆ Mit kell tanulni a szakképzés során?
- ◆ Hol történik a szakképzés?
- ◆ Milyen iskolai előképzettségre van szükség?
- ◆ Mennyi ideig tart a szakképzés?
- ◆ Milyen költségekkel jár a képzés, és kapható-e támogatás?
- ◆ Mekkora a képzésbe felvehető létszám?

A **szociológus** képzésre olyan hallgatók jelentkezését várják, akik nyitottak a társadalmi problémák iránt, empátikusak és toleránsak a szociokulturális különbségek kezelésére. Munkájukkal hozzájárulhatnak a tudásalapú információs társadalom megvalósulásához, az életminőség javulásához, az esélyegyenlőség feltételeinek javításához, a társadalmi demokrácia kiteljesítéséhez, valamint a szociális integráció erősítéséhez.

Demográfus szakot külön nem indítanak a felsőoktatási intézmények. A demográfia évente induló, alapozó jellegű tantárgyként épül be a képzési modulokba. Ez általában 1 vagy 2 félévenként heti 1 vagy 2 óra előadást jelent, a tanulmányokat vizsga zárja. Az előadások magukba foglalják a demográfia összes tárgykörét, és máshol be nem szerezhető ismereteket nyújtanak. A jogi karokon működnek a legkiterjedtebb és legnagyobb hallgatószámú kurzusok.

Mit kell tanulni a szakképzés során?

Szociológus képzés alap-, mester-, illetve doktori képzésben történik. A külföldi részképzés keretében végzett kurzusokat a választható tárgyakkal egyenértékűen számolják el. Törzstárgyakba való beszámítás a tematika egyedi mérlegelése alapján lehetséges.

1. Szociológia alapképzési szak

A törzsanyag (a szakképzettség szempontjából meghatározó ismeretkörök):

- *Alapozó képzés:*
 - bevezetés a szociológiába és a társadalomtudományokba: szociológiai, szociológiatörténeti, szociológiaelméleti, politikatudományi, jogtudományi, kulturális antropológiai alapismeretek

- társadalomismeretek: szakszociológiai, szociálpszichológiai, demográfiai, európai uniós, demográfiai
- a szociológia módszertana
- orientációs tárgyak
- *Szakmai törzsanyag:*
 - társadalomismeret: társadalomtörténet, a mai magyar társadalom, társadalmi struktúra és rétegződés, romológia, bevezetés a közjogba
 - módszertan: kvalitatív társadalomkutatás, adatgyűjtés, kérdőíves adatfelvétel, matematikai statisztika és adatelemzés, másodelemzés, tanulmányírás, prezentáció, kutatási gyakorlat
 - szociológiai irányzatok
 - terepgyakorlatok
 - idegen nyelv – szakszövegolvasás
 - kommunikációs és informatikai ismeretek, módszerek
 - választható szakszociológiák: családszociológia, ifjúságszociológia, településszociológia, devianciaszociológia, vallásszociológia, szegénység-, oktatás- és iskolaszociológia
 - szociálpolitika, etika

Gyakorlati helyszínek:

- társadalompolitikai intézmények
- önkormányzati hivatalok
- közigazgatási szervezetek
- kutatóközpontok
- sajtó és média civil szervezetek
- nemzetközi közalapítványok
- multinacionális cégek

Alapképzési szakon szerezhető végzettségi szint:

- végzettségi szint: **alapfokozat** (baccalaureus, bachelor; rövidítve: BA)
- szakképzettség: **szociológia alapszakos szakelődó**
- a szakképzettség angol nyelvű megjelölése: **Sociologist**

Szakirányok többek között:

- *területfejlesztés*
- *média*
- *romológia*
- *szociális*
- *társadalomkutatási módszertan*
- *esélyegyenlőség-kutatás*

2. Szociológia mesterképzési szak

A törzsanyag (a szakképzettség szempontjából meghatározó ismeretkörök):

- **Alapozó ismeretkörök:**
 - a társadalom- és szociálpolitika történeti és jelenkori modelljei
 - a szociálpolitika elméletét megalapozó ismeretek a társtudományok köréből: szociológia, jóléti közgazdaságtan, állam- és jogtudomány, politikatudomány
- **A szakmai törzsanyag kötelező ismeretkörei:**
 - a társadalom- és szociálpolitika elmélete: társadalompolitikai felfogások és megoldások
 - a szociálpolitika változásait magyarázó modellek: történeti, közpolitikai és más magyarázatok, felfogások és megoldások, rendszerek összehasonlítása

- szociálpolitika az Európai Unióban
 - elméleti műhelymunka
 - a szociálpolitikai tevékenység módszerei: kutatás és elemzés, tervezés és politikaalkotás, szociális közszolgáltatások és intézmények szervezése, illetve vezetése
- **Differenciált szakmai ismeretek:**
 - általános szociálpolitika: társadalom- és szociálpolitikai rendszerek komplex elemzése, társadalmi problémák és azokra irányuló politikák komplex elemzése, szociálpolitika projektek
 - foglalkoztatáspolitikai: a munka világának változása és ennek társadalmi, gazdasági összefüggései, a munkaerő-piaci és foglalkoztatási rendszerek komplex elemzése, önálló tervezési-elemzési feladat, terepgyakorlat
 - területi szociálpolitika: a területi tényezők társadalmi szerepe, a területfejlesztésre, illetve a területi szociális ellátásra irányuló rendszerek komplex elemzése, szociálpolitika projekt

Szakmai gyakorlat:

Projektszerű, külső terepen végzett folyamatos, hetente legalább 8 órás (összesen legalább 240 órás) intenzív szakmai munkát jelent. A hallgató – az intézmény döntése alapján – a gyakorlatnak legfeljebb 1/3 részét teljesítheti saját munkahelyén.

A mesterképzési szakon szerezhető végzettségi szint:

- végzettségi szint: **mesterfokozat** (magister, master; rövidítve: MA)
- szakképzettség: **okleveles szociálpolitikus** (megjelölve a szakirányt)
- a szakképzettség angol nyelvű megjelölése: **Social Policy Expert**
(specialized in General Social Policy, in Local and Regional Social Policy,

in Employment Policy)

Választható szakirányok:

- általános szociálpolitika
- területi szociálpolitika
- foglalkoztatáspolitikai

3. Doktori képzés

A kurzusmunka során

- három **törzstárgyat**:
 - metodológia
 - szociológiai elméletek
 - társadalomszerkezet
- két **kötelező** tárgyat:
 - gazdaságszociológia
 - kutatószeminárium
- félévenként átlagosan két **alternatív** tárgyat vesznek fel a hallgatók.

Ez a tematika egészül ki a tutori konzultáció mellett végzett **önálló kutatással**. A doktori képzésre való jelentkezést követően a jelöltek két éven belül műhelyvitára bocsátják, majd nyilvános védés keretében megvédik értekezésüket.

Hol történik a szakképzés?

Hazánkban felsőoktatási intézményekben történik **szociológus** képzés nappali, illetve levelező tagozaton.

Milyen iskolai előképzettségre van szükség?

Az **alapképzésbe** való bejutáshoz szükséges iskolai végzettség az érettségi.

A **mesterképzésbe** történő belépésnél (a felsorolás nem teljes körű):

- *teljes kreditérték* beszámításával vehető figyelembe: a **szociális munka** és a **szociálpedagógia** alapképzési szak,
- *meghatározott kreditek* (30 kredit a **szociális munka** és a **szociálpolitika** alapismereteiből) teljesítésével elsősorban számításba vehető alapképzési szakok: **szociológia, társadalmi tanulmányok, politológia,**
- továbbá az alapképzési szakok – a **szociális munka, a szociálpolitika, a szociológia** és a **jogtudomány** – alapismereteiből elismerhető 60 kredit.

A **doktori** képzésre való jelentkezés feltétele a szociológiai mesterképzés elvégzése.

Mennyi ideig tart a szakképzés?

Az **alapképzési** idő nappali, illetve levelező tagozaton 6 félév.

A **mesterfokozat** képzési ideje nappali és levelező tagozaton egyaránt 4 félév.

A **doktori** képzés teljes idejű (ösztöndíjas) és részidejű (munka mellett végzett) rendszerben végezhető el, és 2 évig tart. A kivételesen magas kutatói teljesítményt felmutató jelöltek egyénileg is felkészülhetnek.

Milyen költségekkel jár a képzés, és kapható-e támogatás?

Alapképzés nappali, illetve levelező tagozaton indul, államilag támogatott és költségtérítéssel formában. A költségtérítés díja évente változhat, a 2009/2010-

es tanévben:

- nappali tagozaton: 130 000 – 220 000 Ft/félév,
- levelező tagozaton: 130 000 – 170 000 Ft/félév között mozog.

Mesterképzés szintén nappali és levelező tagozaton folyik, államilag támogatott, valamint költségtérítéses formában. A költségtérítés díja itt is évente változhat, a 2009/2010-es tanévben:

- nappali tagozaton: 135 000 – 250 000 Ft/félév,
- levelező tagozaton: 135 000 – 250 000 Ft/félév között mozog.

A **doktori** képzés díja a féléves költségtérítésen felül további kiadásokkal jár.

Ilyenek például:

- felvételi eljárás,
- indexnyitás,
- egyéni felkészülésre való jelentkezés és részvétel,
- szigorlat,
- disszertáció védeése,
- M Phil oklevél kiállítása,
- külföldi tudományos fokozat honosítása.

Ezek összege szintén évente változhat. Bővebb és aktuális információ a képzést indító intézményektől szerezhető be.

Mekkora a képzésbe felvehető létszám?

Az **alapképzés**be felvehető létszám a 2009/2010-es tanévre vonatkozik, és költségtérítéses formájú párjával együtt adjuk meg.

- Nappali tagozaton:
 - minimális létszám: 5 –50 fő,
 - irányszám: 30 – 150 fő között.

- Levelező tagozaton:
 - minimális létszám: 10 – 20 fő,
 - irányszám: 30 – 75 fő között.

A **mester**képzésbe felvehető létszám a 2009/2010-es tanévre vonatkozik, és költségtérítéses formájú párjával együtt adjuk meg.

- Nappali tagozaton:
 - minimális létszám: 5 – 20 fő,
 - irányszám: 14 – 60 fő között.
- Levelező tagozaton:
 - minimális létszám: 5 – 40 fő,
 - irányszám: 15 – 60 fő között.

A **doktori** képzésre felvehető létszám nincs meghatározva, és nem korlátozzák.

Milyen karrierlehetősége lesz ezzel a végzettséggel?

A hallgatók hosszabb-rövidebb időt tölthetnek külföldi kutatóműhelyekben, egyebek közt Erasmus partnerintézményeknél.

A **szociológia** szakon végzett hallgatók a munkaerőpiac számos területén elhelyezkedhetnek. Így például:

- országos és helyi társadalompolitikai intézményekben,
- multinacionális cégeknél,
- szociális ellátórendszerekben,
- települések önkormányzatainál,
- a különböző társadalomkutatással foglalkozó egyetemi, akadémiai intézeteknél,
- piaci szférához tartozó intézeteknél,

- közigazgatási szervezetekben,
- a civil szférában,
- a sajtó és média területén.

Az elhelyezkedés esélyeit növeli, hogy az emberek társadalmi helyzetének áttekintésére és kezelésére egyre nagyobb az igény. A szociológusok munkakörébe tartozik a társadalommal kapcsolatos kutatások tervezése, a fejlesztési projektek irányítása és szervezése, szakmai tanácsadása, döntések előkészítése, innovatív fejlesztési feladatok elvégzése. Ezeken kívül a konkrét megvalósításokban is eredményesen foglalkoztathatók.

A szakkal/szakiránnyal kapcsolatos részletes információk megismerhetők a www.felvi.hu weboldal Szakkereső és Szakleírások menüpontja alatt.

Kereseti lehetőségek, elhelyezkedési kilátások

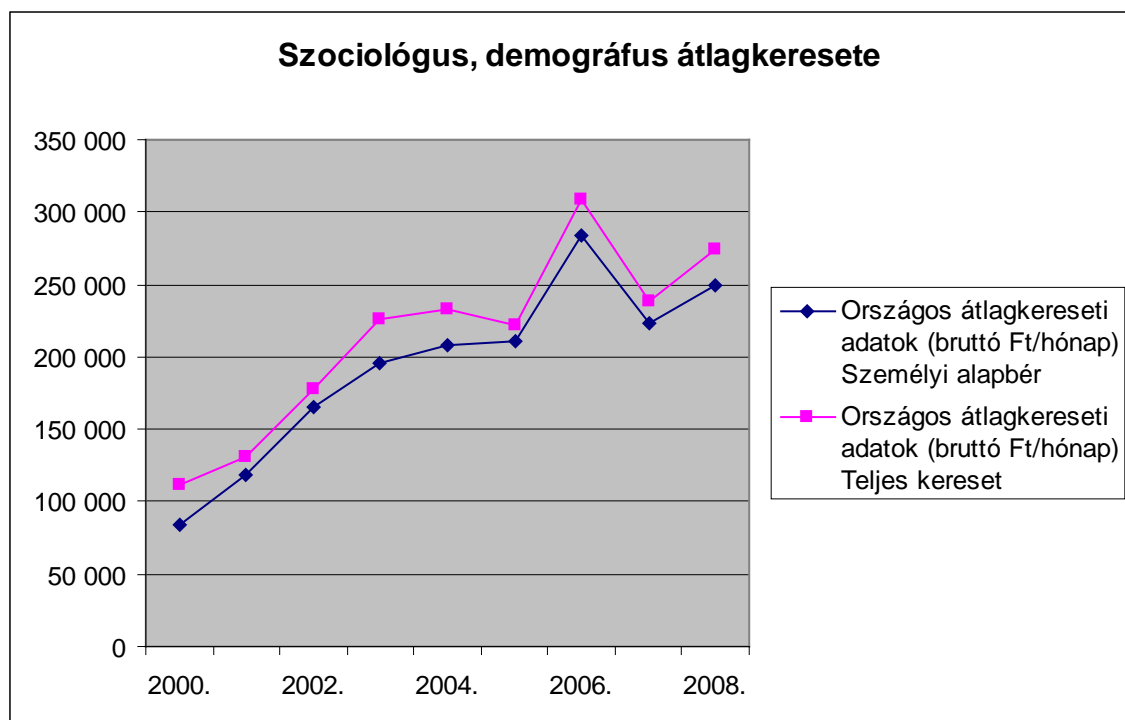
A következő kérdésekre kaphat választ:

- ◆ Hogyan alakult az átlagkereset a szakmában?
- ◆ Hányan szereztek szakképesítést az elmúlt időszakban?
- ◆ Hányan dolgoznak ebben a szakmában?
- ◆ Mekkora a munkaerő iránti kereslet ebben a szakmában?
- ◆ Hogyan alakult a munkanélküliek száma?
- ◆ Milyen más foglalkozási területre válthat át az ember viszonylag könnyen?

Hogyan alakult az átlagkereset a szakmában?

A szociológusként, demográfusként dolgozó alkalmazottak havi bruttó átlagbére 270 000 Ft körül alakult 2008-ban. A munkavállaló tapasztalata, értékesítési tevékenységének sikeressége függvényében ez az átlagbér 200 000 és 350 000 Ft között változhat. Ezzel a kereseti kilátással a foglalkozás jövedelmi viszonyai az országos átlagfizetésnél enyhén magasabbak.

Forrás: <http://www.epalya.hu/munka/foglalkozas.php>

A foglalkozásra jellemző átlagkeresettel kapcsolatos információk megtalálhatók az Állami Foglalkoztatási Szolgálat honlapján: <http://foglalkozasok.afsz.hu>.

Hányan szereztek szakképesítést az elmúlt időszakban?

A szociológus képzésben résztvevők érettségivel, vagy már meglévő felsőoktatási diplomával érkeznek. Az egyetemek összesített adatai szerint évente 60-80 ember végzi el sikeresen a foglalkozás gyakorlásához szükséges képzést. A képzés széleskörű világlátást ad a végzetteknek. Ez lehetővé teszi a diplomát megszerzőknek, hogy a tudományos és kutatói szakma mellett munkát találhassanak politikai, újságírói vagy uniós területeken is.

Hányan dolgoznak ebben a szakmában?

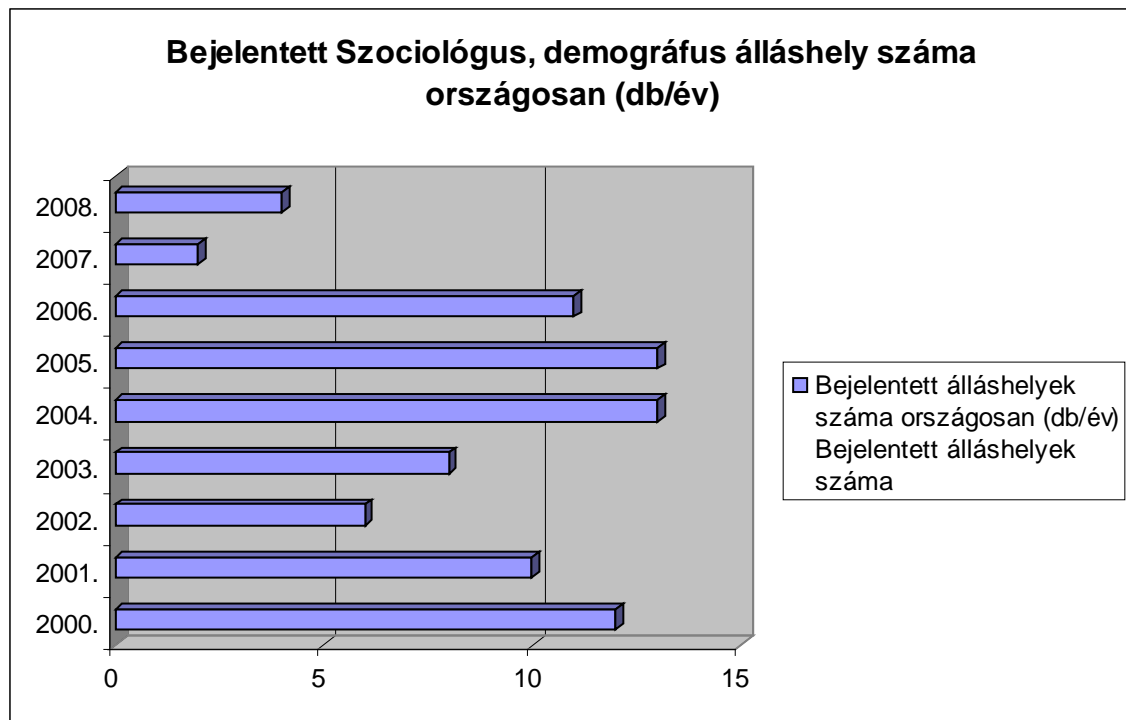
A 2008-as adatok alapján az országban 67 ember dolgozott demográfusként. A demográfus csupán egy alterület a szociológia rendkívül széles tudományán belül. E szakirány munkaadói elsősorban a közszférához kapcsolódnak, és kevés számú munkahely nevezhető meg álláskeresési lehetőségként.

Mekkora a munkaerő iránti kereslet ebben a szakmában?

Rövidtávú előrejelzés a szakma iránt mutatkozó keresletről: csökkenés

2000 óta szinte töretlenül csökkent a kereslet a szakterület képviselői iránt. A végzettséget szerzők éves számához képest a 2008-as 3 bejelentett álláshely rossz elhelyezkedési kilátást jelez. A közszférában végbemenő létszámcsökkentések, valamint a szigorodó költségvetési korlátok középtávon sem valószínűsítik a bejelentett álláshelyek radikális növekedését.

Forrás: <http://www.epalya.hu/munka/foglalkozas.php>

Az Európai Unió által működtetett EURES-portálon közzétett álláshirdetések az EURES-tagoktól és partnerektől származnak, ezen belül is elsősorban az európai állami foglalkoztatási szolgálatoktól. A weblapra 2005-től fokozatosan felkerül valamennyi állás, melyet az európai állami foglalkoztatási szolgálatok hirdetnek meg. Az álláshirdetések számos foglalkozás művelőinek szólnak, valamint állandó és szezonális munkalehetőségeket is kínálnak. Tájékoztatást nyújtanak továbbá többek között a pillanatnyi kereseti lehetőségekről is az egyes országokban, köztük természetesen Magyarországon is.

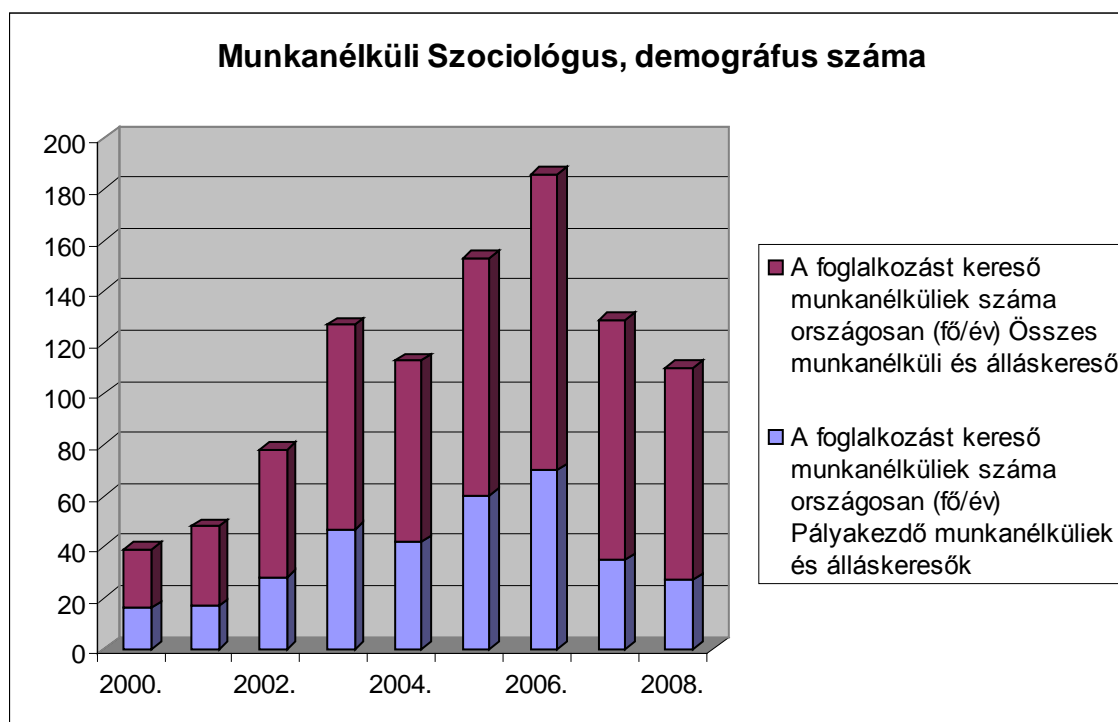
Elérhetőség: www.europa.eu.int/eures/index.jsp

Hogyan alakult a munkanélküliek száma?

Munkanélküliek számának változása 2008-ban: csökkenés

2000 és 2006 között folyamatos emelkedés jellemezte a munkanélküli szociológusok számát. A növekedés egyik legjelentősebb tényezője a pályakezdők rendkívül magas aránya volt. A pályakezdők között megfigyelhető magas munkanélküliség hat éven keresztül összeadódott, azaz tartós munkanélküliség alakult ki a frissen végzett szociológusok között. 2006-ban fordult a tendencia, és azóta csökken a munkanélküliek száma. Ez a képzésben résztvevők számának változásával is magyarázható. Összességében megállapítható, hogy szociológus diploma megszerzésével nehéz bejelentett álláshelyet találni. A széleskörű társadalomtudományi ismeretek miatt viszont számtalan területen lehet sikeresen munkát keresni.

Forrás: <http://www.epalya.hu/munka/foglalkozas.php>

További elhelyezkedésre, munkaerő-piaci tendenciákra vonatkozó adatok érhetők el a www.afsz.hu weboldal Statisztika menüpontja alatt.

Milyen más foglalkozási területre válthat át az ember viszonylag könnyen?

- Kisebbségsszociológus
- Kutatódemográfus
- Kutatószociológus
- Városszociológus
- Összehasonlító történeti szociológus
- Tömegkommunikáció-szociológus
- Történeti demográfus

Egyéb információs források

- Elektronikusan elérhető információforrások

Hasznos információk az EUROPASS bizonyítványról:

Az Europass bizonyítvány a szakképzés során megszerzett szaktudást igazoló dokumentum. Segítségével a munkaadók és továbbképző intézmények könnyebben értelmezhetik a korábban már megszerzett szakképesítést. A bizonyítvány leírja a képesítés megszerzője által folytatott, sikeresen lezárt tanulmányok jellegét, szintjét, tartalmát. Olyan információkkal szolgál továbbá tulajdonosa szakképesítéséről, amelyeket az eredeti bizonyítványban nem tüntetnek fel:

- az adott képzésbe való belépés követelményei,
- megszerzett készségek és kompetenciák,
- az adott ország osztályzási skálája,
- továbbtanulás lehetséges következő szintje.

Formai szempontból az uniós szabványokat követi, és csak a szakképzést igazoló dokumentummal együtt érvényes. A bizonyítvány részei:

- a szakképesítés megnevezése és annak (jelenleg) angol, illetve német nyelvű fordítása,
- készségek és kompetenciák leírása,
- a bizonyítvánnyal betölthető foglalkozások köre,
- az eredeti bizonyítvány sorozatjele, sorszáma, a bizonyítvány kiállításának dátuma,
- a szakmai elméleti és gyakorlati tantárgyak megnevezése és osztályzata az ötfokú osztályzási skálának megfelelően,
- a bizonyítvány megszerzésének hivatalosan elismert módjai.

A bizonyítványt a vizsgáztató intézmények adják ki. A kérelmező a minimálbér havi összegének 5%-át kitevő térítési díjat fizet érte a vizsgaszervezőnek.

Ajánlott honlapcímek:

www.afsz.hu – az Állami Foglalkoztatási Szolgálat honlapja

www.budapestedu.hu/palyavalasztas – Fővárosi Oktatási Portál: hírek, rendezvények, dokumentumok

<http://ec.europa.eu/eures> – az európai állás- és tanulmányi lehetőségekkel kapcsolatos információk felkutatását megkönnyítő portál

<http://ec.europa.eu/ploteus> – a PLOTEUS (Portal on Learning Opportunities throughout European Space) az európai tanulási lehetőségekről informál

www.epalya.hu – az Állami Foglalkoztatási Szolgálat pályaeorientációs és pályakorrekciós információs bázisa

www.fisz.hu – a Felvételi Információs Szolgálat (FISZ) portáloldala

www.felvi.hu – az Országos Felsőoktatási Információs Központ honlapja

www.fovpi.hu – a Mérei Ferenc Pedagógiai Intézet honlapja; számos információt, szolgáltatást kínálnak a pályaválasztással kapcsolatban

<http://portal.ksh.hu> – a Központi Statisztikai Hivatal honlapja, számtalan adat, információ, kimutatás többek között a munka világával kapcsolatban

www.nive.hu – a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet honlapja

www.nyak.hu – a Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ honlapja

www.npk.hu – a Nemzeti Pályainformációs Központ honlapja

www.ofi.hu az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet honlapja

www.oh.gov.hu – az Oktatási Hivatal honlapja

www.okm.gov.hu – az Oktatási és Kulturális Minisztérium honlapja

www.scholarship.hu – a Magyar Ösztöndíj Bizottság honlapja. Információk külföldi ösztöndíjakról

www.sulinet.hu – Az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Honlapja; információk és szolgáltatások többek között diákoknak, hallgatóknak

www.szmm.gov.hu – a Szociális és Munkaügyi Minisztérium honlapja

www.tka.hu – a tudásközpontként működő, az EU-s támogatásokról képzéseket nyújtó, nemzeti nemzetközi oktatási-képzési pályázati programokat kezelő Tempus Közalapítvány honlapja

A gazdaság által igényelt szakmákról információk a következő oldalon szerepelnek: <http://www.oh.gov.hu/szakkepzes/szakiskolai-osztondij>.

Kifejezetten a szakmához kapcsolódó honlapcímek:

<http://web.uni-corvinus.hu/szoc/> – a Szociológia és Társadalompolitika Intézet honlapja

www.szociologia.web007.hu – hasznos angol és magyar nyelvű linkek szociológiai folyóiratokhoz, kutatásokhoz, módszerekhez, illetve továbbtanuláshoz

<http://szociologia.linkpark.hu/> az LHP Portálcsoport tematikus szociológiai linkgyűjteménye

<http://szociologia.lap.hu/> a lap.hu internetes lapcsalád tematikus oldala a szociológia iránt érdeklődőknek rengeteg hasznos linkkel

<http://www.socio.mta.hu> – az MTA Szociológiai Kutatóintézet honlapja

<http://www.szociologia.hu> – a Magyar Szociológiai Társaság honlapja

http://www.fszek.hu/konyvtaraink/kozponti_konyvtar/szociologiai_gyujtemeny – a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Szociológiai Gyűjteménye

<http://www.the-academy.org.uk> – az Academy of Learned Societies for the Social Sciences nevű brit szervezet honlapja

<http://www.tarki.hu> – a hazai és nemzetközi empirikus társadalomkutatásban 25 esztendeje működő TÁRKI honlapja